

Бекжанова Т.К.*

тарих пәнінің мұғалімі, №102 ЖОББМ. Шымкент, Қазақстан

ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖҮЙЕЛІ - ӘРЕКЕТТІК ТӘСІЛДІ ҚОЛДАНУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК АСПЕКТІЛЕРІ

*Автор-корресподент: Tbekzhanova@inbox.ru

Түйін: Бұл мақалада тарих пәнін оқытуда жүйелі - әрекеттік тәсілді қолданудың әдістемелік аспектілері қарастырылған. Білім беру стандарттарын әзірлеуде жүйелік-белсенділік тәсілін жүзеге асырудың ерекшелігі жалпы білім берудің мақсаттары тұлғалық қасиеттерді қалыптастыру бағыттарын көрсететін негізгі міндеттер жүйесі түрінде беріледі. Бұл тәсіл, қашан тарих пен қоғамтануды оқи отырып, студенттерді жеке ұғымдарды, ережелерді, фактілерді, жалпы білімдерді меңгеруге ғана емес, сонымен бірге оны игеру жолдарына, оқушының шығармашылық әлеуетін дамытуға бағыттайды. Бұл автордың педагогикалық тәжірибемнің тақырыбын таңдауды анықтады: «Тарих сабақтарындағы жүйелік-белсенді көзқарас Қазақстан Республикасы мемлекеттік білім стандартының талаптары шеңберінде заманауи сабақтың негізі ретінде», өйткені бастамашылдық, шығармашылық ойлау қабілеті мен стандартты емес шешімдерді табу, кәсіби жолды таңдау қабілеті және оқуға деген ынта өмір бойы тұлғаның ең маңызды қасиеттеріне айналады.

Кілт сөздер: жүйелі-әрекеттік көзқарас, тарих, қалыптасулар, бағыттар, енгізулер, білім беру, орта мектеп.

Кіріспе.

Қазіргі білім берудің мақсаты - баланы өмір бойы оқуға үйрету, ол үшін белгілі бір дағдыларды - әмбебап оқу әрекетін меңгеру қажет. Мұғалімнің алдында жаңа стандарттарға сәйкес білімді қалыптастыру міндеті тұр; әмбебап білім беру қызметі; құзыреттерін қалыптастыру. Қазақстан Республикасының мемлекеттік білім беру стандарттарының жаңа нұсқасының ресми енгізілуіне байланысты оқушылардың білім беру іс-әрекетін қамтамасыз етуге концептуалды түрде негізделген жеке тұлғаны дамытуға, азаматтық тұлғаны қалыптастыруға бағытталған жүйелік-әрекеттік тәсіл. олардың жасына және жеке ерекшеліктеріне сәйкес келу осы мақсаттарға жетудің тамаша тәсілі болды. Ойымша, Отан тағдырын өз тағдырындай қабылдап, өз елінің бүгінгі мен болашағы үшін жауапкершілікті сезіне білетін қазіргі ұлттық тәрбие мұратының нәтижесіне алғашқылардың қатарында тарих ғылымы жауапты. Тарих пәнінің мұғалімі ретінде автор өзінің әдістемелік жүйесінде жүйелік-әрекеттік тәсіл негізінде құруда өз міндетімді көрді [1,14-15].

Зерттеу тақырыбының өзектілігі тарихи білім беру қазіргі заманғы мәселелерді шешуге бағытталған бірінші кезектегі мемлекеттік міндет: тарихты бұрмалау, патриотизмді арттыру, өз мемлекетінің тарихына құрметпен қарауды тәрбиелеумен байланысты.

Қазіргі педагогикада сан алуан технологияларды насихаттайтын білім беру жүйесінің алуан түрлілігі бар. Тиімді педагогикалық технологияны тек эмпирикалық жолмен таңдауға болады. Жаңа федералды стандарт жаңа нәтижелерге қол жеткізу үшін жүйелік-белсенділік тәсілін - әмбебап оқу іс-әрекетін пайдалануды реттейді.

Негізгі мақсаты 5-11 сыныптардағы тарихты оқыту үдерісінде жүйелік-белсенділік тәсілін енгізуді қарастыру және оның жалпыға бірдей оқу іс-әрекетін қалыптастырудағы тиімділігін анықтау (мета-пәндік нәтижелер).

Негізгі міндеттері:

- 1) Білім берудегі жүйелік-белсенділік тәсілін сипаттайтын ғылыми-педагогикалық әдебиеттерге талдау жасау;
- 2) Педагогикадағы жүйелік-әрекеттік тәсілдің мәнін қарастырыңыз.

3) Тарих сабағында жүйелік-әрекеттік тәсілдің тиімділігін анықтауға мүмкіндік беретін технологияның әдістері мен тәсілдерін сипаттаңыз.

4) осы технологияны қолдану кезінде тарих сабағында оқушылардың іс-әрекетінің жұмыс формаларын қарастыру;

5) Алынған нәтижелерді талдап, тарих сабағында жүйелік-әрекеттік тәсілдің тиімділігіне қатысты қорытынды жасау.

Зерттеу гипотезасы: жүйелі-белсенділік түріндегі тарих сабақтары дәстүрлі сабақтарға қарағанда білім беру нәтижелеріне қол жеткізу тұрғысынан тиімдірек. Бұл тәсілмен пән білім жүйесі және маңызды қасиеттер мен қатынастар ретінде құрылады, игерілетін белгілі бір пән саласына тән мақсатты түрде ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің барысы.

Осылайша, қарама-қайшылықтар мыналар арасында кездеседі: - педагогикалық инновация-лардың көптігі және олардың осы педагогикалық идеяларды стихиялы жүзеге асырудан мақсатты, сондықтан тиімдірекке көшуге мүмкіндік беретін жүйесінің жоқтығы; - ақпарат ағынының көлемі мен оны игерудің оңтайлы құралдарының жоқтығы; - оқушылардың іс-әрекетінен күтілетін нәтижелер мен түлектердің нақты дайындық деңгейі;- қоғамның шығармашыл, өзін-өзі дамытатын тұлғаға және қолданыстағы оқыту әдістеріне қажеттілігі.

Мұғалім білім беруді жаңғырту жағдайында білім алушылардың іс-әрекетінің оң нәтижелерін қамтамасыз ету үшін педагогикалық педагогикалық технологиялардың оңтайлы кешенін таңдау арқылы анықталған қайшылықтарды шешуге тырысады.

Негізгі бөлім

Оқытудағы жүйелік-белсенділік тәсілі білім беру үдерісінен бөлінбейді. Жалпы оқыту процесі ақпараттың мұғалімнен оқушыға берілуі ретінде, психологтардың пікірінше, адамның табиғатына қайшы келеді – тек өзінің әрекеті арқылы әркім дүниені танып біледі. Табиғат бұйырған іс-әрекеттер мен мектепте орындалатын іс-әрекеттер арасындағы сәйкессіздік өзекті әлеуметтік проблеманы тудырады: түлектердің дербес өмірге және еңбекке дайын болмауы.[1,14-15].

Сабақта белсенділік тәсілін қолдану мақсат қою, тәрбие жұмысын жоспарлау кезеңінен басталады. Курсты оқудың міндеттері, тақырыптары қарастырылатын тарихи сюжеттер тізімімен шектелмейді, студенттердің нені меңгеруі керектігін анықтайды. Көбінесе бұл тарихи материалға қатысты нақтыланған «білу», «білу» дидактикалық категорияларында көрсетіледі. Студенттер меңгеруі тиіс әрекеттер мен процедуралар көрсетілсе жақсы. Мысалы, «(оқиғаларға, құбылыстарға) сипаттама, сипаттама жаса, «салыстыр...»».

Әр кезеңде оқушылардың ақыл-ой белсенділігін дамытуға, негізгі құзыреттіліктердің қалыптасуына негіз қалауға ұмтыламын. Белсенділік қабілеттерін қалыптастыру үшін оқушыларды әр түрлі іс-әрекет түрлерін орындауға үнемі жаттықтыру қажет. Белсенділік әдісінде ең бастысы – оқушылардың өздерінің белсенділігі. Проблемалық жағдайға түсіп, балалардың өздері одан шығудың жолын іздейді. Мұғалімнің қызметі тек бағыттаушы және түзетуші. Бала өз гипотезасының өмір сүру құқығын дәлелдеуге, өз көзқарасын қорғауға тиіс. Соңғы уақытта өмірімізде үлкен өзгерістер болды: қоғамның талаптары өзгерді, инновациялық компьютерлік технологиялар енгізілді. Бүгінгі оқушы тапсырманы орындап, мұғалім мен оқулықты қайталайтын оқушы емес. Оның өзіндік ерекше ақыл-ойы, зерттелетін материалға көзқарасы, өзінің субъективті тәжірибесі бар. Оны жаман бағамен қорқытып оқуға мәжбүрлеу енді оңай емес. Бір сыныпта қабілеттері, білім деңгейі, психикалық даму жағдайы және бағдарламалық материалды меңгеру деңгейі мүлде басқа балалар оқиды. Мұғалімнің сабақта оқушыларға ерекше жеке көзқарас табуы маңызды: күштеп емес, оны оқуға ынталандыру керек. Қазіргі кездегі білім берудің басты міндеттері - мектеп бітірушіні тұрақты білім жиынтығымен қаруландыру емес, оның бойына өмір бойы білім алуға деген қабілет пен құштарлықты қалыптастыру. Оқытудың белсенді әдісі 21 ғасырдағы білім беру міндеттерін сындарлы орындауға көмектеседі. Осы

әдістемеге бастауыш және орта мектептердің жаңа буын стандарттары негізделген Жүйелік-белсенділік тәсілі студенттерді өз бетінше оқу әрекетіне қосуды, өзін өмірге, кәсіпке дайындауды көздейді.

Сабақта тарихи дереккөздерді зерттеуге (зертханалық жұмыстар, практикумдар т.б.), тарихи жағдайларды қарастыруға, тарихи оқиғалардың нұсқаларын салыстыруға және бағалауға байланысты сабақ формаларын қолданамын. Оқытудағы белсенділік тәсілімен дәстүрлі аралас сабақ «сауалнама - мұғалім жаңа білімді жеткізеді – оқушылар оны бекітеді» формуласына қысқартылған жоқ, оны мектеп оқушыларының өзіндік жұмысының әртүрлі түрлерінің жиынтығы ретінде құруға болады. [2,5].

Тарихи материалды, дәуірлерді, процестерді, ауқымды оқиғаларды кезеңділіктерді қамту тұрғысынан маңызды сипаттамаларға келгенде бүкіл сыныптың өзіндік жұмысы қолайлы. Сонымен қатар, ұжымдық қарастыру әртүрлі анықтамалық нүктелерді, кезеңдік немесе бағалау критерийлерін және пікір алмасуды толық көрсетуге және салыстыруға мүмкіндік береді.

Сонымен бірге дереккөздердің жекелеген үзінділерін, тарихшылардың еңбектерін талдауға байланысты тапсырмалар әр оқушының өзіндік білім алу жолымен жүретін жеке жұмыстарға пайдалырақ болады.

Сыныптағы оқушылардың іс-әрекетінің кейбір формалары:

1. Негізгі жазбаларды жоспар, сызба, график, диаграмма, сызба т.б. түрінде құрастыру. Ол оқу ақпаратын жүйелеуге, оны логикалық реттілікпен орналастыруға, ең бастысын бөліп көрсетуге, өз ұстанымын дәлелдеуге, білім мен дағдыны тәжірибеде бекітуге мүмкіндік береді.

2. Салыстырмалы және жалпылама кестені толтыру, ол салыстырылған фактілерді талдау және салыстыру және тарихи оқиғаларды жалпылау нәтижесі болады.

3. Өмірбаяндық мәліметтерді құрастыру - тарихи тұлғаларға сипаттама. Жеке тұлғаның іс-әрекетіне тарихшылар мен замандастардың берген бағасы негізінде балалар өзіндік дәлелді баға беруге үйренеді.

4. Тарихи картамен жұмыс. Оқу іс-әрекетінің бұл түрі белгілі бір оқиға, құбылыс, процесс туралы жүйеленген тарихи ақпаратты алуға ғана емес, сонымен қатар тарихи-географиялық кеңістікте шебер бағдарлауға мүмкіндік береді.

5. Тарихи дереккөздерді (құжаттарды) талдау. Тарихты зерделеу процесінде: талдау, синтез, салыстыру, жалпылау, бағалау және тарихи фактілерді әртүрлі түсіндіруге сыни көзқараспен қарау сияқты тәрбиелік дағдыларды қалыптастыруға ықпал ететін танымдық әрекеттің жетекші түрлерінің бірі.

6. Хабарлама, баяндама, реферат дайындау және орындау. Оқу іс-әрекетінің бұл түрі ізденімпаздық және талдау жұмысы дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді, өз бетінше ізденіс нәтижелерін жазбаша түрде сауатты құрастыруға үйретеді.

7. Достың жауабын қайталау. Бұл жұмыс белгілі бір критерийлер бойынша оқу іс-әрекетін объективті өзін-өзі және өзара бағалау дағдыларын, оқу жұмысын жеке оқыту траекториясына сәйкес рефлексия және түзету және оны кейіннен жаңғырту дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.

Кесте 1.Педагогикалық технологиялар

Педагогикалық технологиялар	Нәтижелер
-----------------------------	-----------

көп деңгейлі білім беру	Мұғалімнің әлсіз оқушыға көмектесу, күштіге күрделірек тапсырмалар беру мүмкіндігі бар, бұл неғұрлым дайын балалардың оқуда тезірек және тереңірек қозғалуға деген ұмтылысын орындауға көмектеседі. Күштілер үшін бұл олардың қабілеттері туралы мәлімдеме болса, әлсіздер үшін бұл оқуға деген ынтасын арттыратын білім берудегі табысқа жету мүмкіндігі.
Зерттеу әдістері	Студенттердің өз бетімен білімін толықтыруына, мәселені зерттеп, шешу жолдарын ұсынуына мүмкіндік бар. Бұл тәсіл адамның ой-өрісін кеңейтіп, дүниетанымын қалыптастырады.
Оқытуда ойын әдістерін қолдану технологиясы: рөлдік, іскерлік және басқа да оқу ойындарының түрлері	Бұл әдіс ой-өрісін кеңейтеді, танымдық белсенділігін дамытады, практикалық іс-әрекетте қажетті ЗУН қалыптастырады. Мұндай ойындарда балалар әртүрлі әлеуметтік рөлдерді меңгереді және оларды іс жүзінде «қолдануға» үйренеді.
Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар	Білім беру мазмұнын байытудағы өзгерістер мен кең мүмкіндіктер, оқушылардың әлеуетін ашуға көмектесетін түрлі интернет - білім жобаларына, олимпиадаларға қатысу мүмкіндіктерін пайдалану.
Денсаулық сақтау технологиялары	Бұл тәсілді қолдану сабақ барысында әртүрлі типтегі тапсырмаларды біркелкі бөлуге мүмкіндік береді. Бұл технологияны қолдана отырып, мұғалім ақыл-ой әрекетін ТСО-мен алмастыра алады, өзіндік жұмысқа уақыт бөледі.
Жобалық әрекет	Бұл әдістеме бойынша жұмыс оқушылардың жеке шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Тарихи фактілерді бейнелі түрде қайта құру міндеттері:

·Қатысушылардың, куәгерлердің, замандастарының немесе ұрпақтарының біреуінің атынан тарихи оқиғаларды көрсету;

·Тарихи оқиғалардың мәнін диалогта, дау-дамайда, олардың тікелей қатысушыларының әңгімесінде, әртүрлі (қарсы) пікірлер мен бағалауларды білдіру арқылы көрсету.

Менің мұғалім ретіндегі міндетім - тарих сабағында оқушылардың потенциалдық қабілеттері мен шығармашылығының өзіндік дамуына жағдай жасау:

Әр оқушыны белсенді оқу процесіне тарту мәселелерді шешуде ынтымақтастық атмосферасын құру, белгілі бір мәселе бойынша өзіндік және дәлелді пікір қалыптастыруға көмектесу.

Оқушылардың интеллектуалдық қабілеттерін арттыру.Тарихты оқыту әдістемесінің инновациялық дамуы ең алдымен оқушылардың ақпараттық-коммуникациялық мәдениетін қалыптастыруға бағытталған. Студенттердің танымдық белсенділігінің рөлі және олардың өз бетінше оқу жұмысына деген ынтасы күрт артуда. Бұл сабақтың дәстүрлі емес түрлерін, соның ішінде іскерлік және ретроспективті ойындарды, зерттеулерді, интерактивті технологияларды, жобалық технологияларды қолдануды арттыруды білдіреді.

Мен келесі интерактивті әдістерді қолданамын:

Пікірталас

Пікірталас

Рөлдік ойындар

Әртүрлі топтық жұмыс түрлері

Іскерлік ойындар

Білгір турнирлері. Жоғары сыныптардағы тарих және қоғамтану сабақтарында дебаттар сәтті өтуде.[3, 3].

Түсініктеме: Бұл сабақ дәстүрлі емес түрде берілген, себебі Бірлескен дәлелдеу, дау-дамай, талқылау және ортақ шешіммен пікірге не болып жатқанын талдау арқылы оқушылардың танымдық қызығушылықтарын дамытуға ықпал етеді. Бұл сабақта ұжымдық жұмыс қатысушылар арасындағы диалогты, төзімділікті, логикалық ойлауды дамытуға, белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыруға, өз пікірін қорғай білуге ықпал етеді. Мұғалім оқушылардың ізденуін тек қалаған пікірге бағыттайды.

Қазіргі кездегі мұғалімнің басты міндеттерінің бірі фактілер мен оқиғаларды талдауға, оларды жалпылауға, өз көзқарасын тұжырымдап, негіздеуге үйрету; өзінің жеке ұстанымынан қорықпауға, оның қандай деректер негізінде қалыптасқанын анық білуге үйрету.

Тікелей «Дебат» технологиясы келесі міндеттерді жүзеге асыруға мүмкіндік береді:

Ресейдегі азаматтық қоғамның дамуына үлес қосу;

келесі дағдыларды дамыту: толеранттылық, серіктестік қарым-қатынас, өркениетті пікірталас;

логикалық және сыни ойлауды, шешендік дағдыларды, топпен жұмыс істей білу және мәселенің мәніне зейінін шоғырландыру, іздену, зерттеу дағдыларын қалыптастыру.

Студенттер ақпаратты белсенді зерттеушілер; сабақта алған білімдерін пайдалана білу, шаблондардан бас тарту керек. Дебаттың сәтті өтуі үшін студенттер үлкен көлемдегі ақпаратты иемденіп, қажетті ақпаратты тауып, оны өңдеуі керек. Сонымен қатар, «Пікірталастың» ойын, жарыстырып бейресми жағдайда оқытылатын материалды талдауға және бекітуге мүмкіндік береді.

Жұмыс барысында жігіттер өздерінің жеке сенімдеріне қарамастан кез келген көзқарасты дәлелдеулері керек. Бір жағынан, бұл студенттерге көптеген фактілердің екі ұштылығын қабылдауға көмектеседі, қарама-қарсы мәлімдемелерден алшақтамайды. Екінші жағынан, жасөспірімдерге кез келген мәлімдемені, тіпті олар келіспейтін мәлімдемені дәлелдеуге мүмкіндік береді, бұл жеке адамның сенімі мен моральдық көзқарасының бұзылуына әкелуі мүмкін. Мұндай нәтижеге жол бермеу үшін тақырыптардың таңдауы белгілі бір шектеулер бар: діни, ұлттық және саяси сенімдерге қатысты мәселелерді талқылау мүмкін емес. Күрделі тұс – командалық рухты сақтау, команданың жеңісі біройыншыны оңойына байланысты болатын жағдайдың алдына алу.

Жұмыс кезеңдері.

1. Ақпаратпен жұмыс. Оқушылар ұсынылған тақырып бойынша ақпаратты тауып таңдайды.
  2. Ақпарат мәтінімен жұмыс. Оқушылар негізгі нәрсені бөліп көрсетеді, материалды сыни тұрғыдан түсінеді, бар білімдерін талдайды, салыстырады.
  3. Ұсынылған дипломдық жұмысты ашу, баяндама құрастыру. Сөйлеуді дұрыс ақпаратты қамтитын және сонымен бірге эмоционалды және пішіні жағынан қызықты болатындай етіп құрылымдау.
  4. Дәлелдеу желісін, дәлелдемелік базаны құру.
  5. Теріске шығару желісін құру.
  6. Дау-дамай этикеті ережелерімен таныстыру.
- Осы немесе басқа ақпаратты пайдаланған кезде адал болыңыз.
Әртүрлі көзқарастардың болуы мүмкіндігін ескере отырып, әділ болыңыз.
Өз ойларыңыз бен идеяларыңызды нақты айтыңыз, дәлелденіз.
Басқа адамды құрметтеңіз, шешімді бірлескен күш-жігер арқылы іздеңіз.
Жоғарыда айтылғандардың барлығы осы технологияны оқу және тәрбиелік мақсатта пайдаланудың оң жақтарын көрсетеді.

Жүйелік-әрекеттік тәсілдегі білімді меңгеру компоненттері :

1. Ақпаратты қабылдау
2. Алынған ақпаратты талдау
3. Есте сақтау (бейне жасау)
4. Өзін-өзі бағалау.

Танымдық іс-әрекет кезеңдері:

- *мотивациялық-индикативтік кезең ;*
- *білімді нақтылау кезеңі;*
- *дағдыларды (дағдыларды) дамыту кезеңі;*
- *бақылау кезеңі.*

Мектептегі іс-әрекет әдісі

Сыныптағы ойындар.

Ортаңғы буында - 5-9 сыныптарда әртүрлі ойын түрлерін сәтті қолданамын[4]. Тарих және қоғамтану сабағындағы ойын сабақтың белсенді түрі болып табылады, оның барысында өткеннің немесе қазіргінің белгілі бір жағдайы үлгіленеді, онда тарихи драмаға қатысушылар-адамдар «өмірге келіп», «әрекет етеді». Мұндай сабақтың негізгі мақсаты ойын күйін - субъектінің тарихи шындыққа нақты эмоционалдық қатынасын қалыптастыру болып табылады. Мұндай күрделі тапсырма оқушының барлық білімі мен дағдыларын жұмылдыруды талап ететіні, оны барған сайын көбірек меңгеруге ынталандыратыны анық. Жаңа білім мен оны тереңдете түседі, ой-өрісін кеңейтеді. Іскерлік ойын тарихи жағдаймен салыстырғанда кейінгі дәуірдің жағдайын модельдейді, студент онда тек біздің замандасымыздың немесе тарихи оқиғаларды зерттейтін ұрпақтың (археолог, жазушы, журналист) рөлін алады:

1. Ойын-пікірталас, оның барысында қазіргі кездегі ойдан шығарылған жағдай даумен, пікірталаспен қайта құрылады (диспуттар, журналистердің дөңгелек үстелдері, телеконференциялар мен киностудиялар және т.б.). Өзінің тәрбиелік негізі бойынша мұндай ойын пікірталас әрекетіне өте жақын, өйткені ол толығымен тәрбиелік диалогқа негізделген.

2. Ойын-зерттеу де бүгінгі күннің ойдан шығарылған жағдайына, өткенді зерделеуге негізделген, бірақ бұрынғы түріне қарағанда, эссе, хат, мектеп жазатын «қаһарманның» жеке іс-әрекетіне негізделген. оқулық, кітаптың үзіндісі, газет мақаласы, ғылыми баяндама немесе басқа да тарихи оқиға.

3. Ретроспективті ойын, оның барысында студенттерді өткен оқиғалардың куәгерлері мен қатысушыларының орнына қоятын жағдайды модельдейтін, әрбір студент белгілі бір әлеуметтік топтың немесе тіпті тарихи тұлғаның өкілі рөлін алады. Ойынның бұл түрінің негізгі белгісі «болу әсері» - «олай болуы мүмкін». Мұғалімдер мұндай ойында жасөспірімнің «өзінен жоғары секіріп, біраз уақытқа дейін ақылдырақ, батылырақ, текті, әділірек болатынын» дұрыс атап өтеді.

Мұндай ойын үшін мектеп оқушысы, әдетте, өзінің «кейіпкерінің» аты-жөнін, өмірбаяндық деректерін, мамандығын, әлеуметтік жағдайын ойлап табады, тіпті кейбір жағдайларда костюм дайындайды, сыртқы түрін ойлайды. Сонымен бірге оқушыда кейіпкердің мінезі, сезімі, ойы, көзқарасы туралы түсінік болуы керек. Ретроспективті ойындар оқушыға тарихи уақытқа «кіруге», «дәуір түсін сезінуге», белгілі бір уақыттың нақты тарихи жағдайындағы дүниетанымы мен іс-әрекетімен нақты адамдарды «көруге» көмектеседі.

Тәжірибелік сабақ - мектеп оқушылары бұрын алған білімдері мен дағдылары негізінде танымдық мәселелерді шешетін, өзінің практикалық шығармашылық қызметінің нәтижелерін ұсынатын немесе байыпты және белсенді оқуға қажетті күрделі танымдық әдістерді игеретін тарих сабағының бір түрі. өткен.

- зертханалық сабақтар;
- топтық, фронтальды семинарлар;
- конференциялар;

- жобаларға қатысу.

Жүйелік-

белсенділіктәсіліаясындасабақтыұйымдастыруғаарналғанәдістемелікнұсқаулар [5,11].

Оқытудыңжүйелік-

белсенділіктәсілітуралыайтатынболсақ,бұлұғымдыоқуүрдісіненбөліпқарауғаболмайды. Ақпарат ағыны емес, әрекеттік көзқарас жағдайында ғана адам адам ретінде әрекет етеді. Дүниемен қарым-қатынас жасай отырып, адам өзін-өзі құруды, өзін-өзі бағалауды және өз іс-әрекетін өздігінен талдауды үйренеді. Сондықтан жобалық іс-әрекеттер, іскерлік ойындар, ұжымдық шығармашылық іс-әрекеттер - мотивациялық жағдайға ие және балаларда тәуелсіздікке, таңдау еркіндігіне көзқарасты қалыптастыруды көздейтін және олардың өмірін дайындайтын практикалық қарым-қатынасқа бағытталған нәрсе - бұл жүйелік-белсенділік тәсілі, бұл сөзсіз, ол бірден жемісін бермейді, бірақ ол жетістіктерге әкеледі.

Қорытынды

Оқытудағы жүйелік-белсенділік тәсілі білім беру үдерісінен бөлінбейді. Ақпарат ағыны емес, әрекеттік көзқарас жағдайында ғана адам адам ретінде әрекет етеді. Әлеммен қарым-қатынас жасай отырып, адам өзін-өзі құруға, өзін-өзі бағалауға және өз іс-әрекетін талдауға үйренеді. Сондықтан жобалық іс-әрекеттер, іскерлік ойындар, ұжымдық шығармашылық іс-әрекеттер - мотивациялық шарттылығы бар және мектеп оқушыларының тәуелсіздікке, таңдау еркіндігіне көзқарасын қалыптастыруды көздейтін және олардың өмірін дайындайтын практикалық қарым-қатынасқа бағытталғанның бәрі - бұл жүйе - өз нәтижесін бірден бермей, жетістіктерге жетелейтін белсенділік тәсілі.Жүйелік-белсенділік тәсілі педагогикалық технология ретінде кез келген пән бойынша қолданылуы мүмкін. Тапсырманы әр түрлі қырынан көру, көптеген шешімдерді талдау, бір бүтіннен құрамдас бөліктерді бөліп алу немесе керісінше, бір-бірінен бөлек фактілерден толық суретті жинақтау тек сабақта ғана емес, күнделікті өмірде де көмектеседі. Олай болса, білім берудегі жүйелік-белсенділік тәсілі -бұл білім беру үдерісін жоспарлау және ұйымдастыру, мұнда оқушылардың белгілі бір нәтижеге бағытталған белсенді және жан-жақты, өз бетінше танымдық іс-әрекеті басты орынға беріледі , осылайша студенттер тарихи ақпаратты өз бетінше игеріп, меңгереді. білім.

Әдебиеттер тізімі:

1. Белсенділікке бағытталған көзқарас // Мектепті басқару. «Бірінші қыркүйек» баспасының газеті. 2011 ж., No9, 14-15 б.
2. Оқытудағы белсенділік тәсілі. Іс-әрекет ретіндегі дизайн түсінігі. Кіру режимі : <http://festival.1> қыркүйек.
3. Л.Г. Петерсон , Ю.В. Агапов, М.А. Құбышева , В.А. Петерсон . Қазіргі әдістеме жағдайындағы оқу іс-әрекетінің жүйесі мен құрылымы. М., 2006 ж
4. Шубина Т.И. Мектептегі іс-әрекет әдісі.
5. Жүйелік-белсенділік тәсілі аясында сабақты ұйымдастыруға арналған әдістемелік нұсқаулар. <http://omczo.org/publ/393-1-0-2468>.

Аннотация: В данной статье предусматриваются методологические аспекты использования системно-актуального подхода в преподавании истории. Особенностью реализации системно - деятельностного подхода при разработке стандартов образования является то, что цели общего образования представляются в виде системы ключевых задач, отражающихнаправления формирования качеств личности.Данный подход при изучении истории и обществознания ориентирует учащихся не только на усвоение отдельных понятий, положений, фактов, и вообще знаний, но и на способы этого усвоения, на развитие творческого потенциала ученика. Это и определило выбор темы моего педагогического опыта: «Системно - деятельностный подход на уроках истории как основа современного урока в рамках требований система образования Республики Казахстан», так как важнейшими качествами личности становятся инициативность, способность творчески мыслить и находить нестандартные решения, умение выбирать

профессиональный путь, готовность обучаться в течение всей жизни.

Ключевые слова: системно-актуальный подход, история, формирования, направления, внедрения, образования, средняя школа.

Abstract: In this article analyzed by Methodological aspects of the use of the system-actional approach to teaching history. A feature of the implementation of the system-activity approach in the development of education standards is that the goals of general education are presented in the form of a system of key tasks that reflect the directions for the formation of personality traits. This approach, when studying history and social science, orients students not only to mastering individual concepts, provisions, facts, and knowledge in general, but also on the ways of this assimilation, on the development of the creative potential of the student. This determined the choice of the topic of my pedagogical experience: "Systemic-activity approach in history lessons as the basis of a modern lesson within the requirements of the education system of the Republic of Kazakhstan", since initiative, the ability to think creatively and find non-standard solutions, the ability to choose a professional path become the most important qualities of a person. willingness to learn throughout life.

Key words: systemic-actual approach, history, formations, directions, introductions, education, secondary school.